

„Egy emberéletért...” a pécsi első művesekezelésről (Dunántúli Napló,1955. július 3.)

Az újsághír, melyet néhány évvel ezelőtt Maretics Balázs kollégánk fedezett fel az interneten, nem volt ismert előttünk. A Dunántúli Napló a tudományos közleményekben írtakról eltérő adatokat közölt, ugyanis Pécsen a regularis hemodialíziseket 1964 októberében kezdtük el és azóta megváltozott helyszíneken a lehető legkorszerűbb körülmények között végezzük. A klinikai dialízis bevezetését csaknem egy évszázadot igénylő elméleti és technikai fejlődés előzte meg. A 18. század közepétől ismertek Graham (1854) skót kémikus ozmo-diffúzióval kapcsolatos vizsgálatai. Abel-Rowntree és Turner (1913) kolloidumcsövek segítségével kutyakísérletben retenciós anyagokat távolított el. 1920-ban Haas urémiás betegén végzett hemodialízist. A múlt század harmincas éveinek végén fedezték fel a standardizált heparint és a celofánmembránt. Ez volt az utolsó lépés a klinikai dialízis alapjainak megteremtésére, melyre Willem Kolff (1944, forgó dobos dializátor), Nils Alwall (1946, tekercs dializátor), valamint Skegg és Leonards (1948, lapdializátor) közreműködésével került sor. Nils Alwall az 1935/36-os tanévben farmakologusként Pécsen dolgozott egy évet a Mansfeld Géza professzor vezette Gyógyszertani Intézetben. Az itt szerzett tapasztalatai a 40-es évek elején a Lundban végzett tüdő ödémával, urémiával és dialízissel összefüggő állatkísérleteinek végzését jelentős mértékben segítették.

Az első hazai művese állomások Szegeden (1953), Budapesten (1960), Pécsen (1964), Miskolcon (1968) és Debrecenben (1970) alakultak meg.

Milyen körülmények között történt valójában Pécsen az első regularis dialíziseket megelőző kezelés 1955-ben ?

A nemzetközi gyakorlattól eltérően az első hazai vizsgálatok nem a folyamatos kezelést lehetővé tevő fenti gépek egyikével, hanem a spanyol Bartrina által kidolgozott (1952) frakcionált, szakaszos kezelést biztosító, kis határfokú készülékkel történt. Bartrina 20 x 20 cm-es 1 cm vastag keret két oldalára cellulóz acetát hártát feszített ki. Az így keletkezett négyszögletes kamrába engedte a vért, amit sóoldattal töltött 5 literes kádba merített. Két órás dializálás után a vért csepptranszfúzió formájában juttatta vissza a keringésbe. A szakaszos eljárást 6-12 órán át végezte. A Bartrina módszerével kapcsolatos vizsgálatokat a szegedi munkacsoport Németh András és Gál György vezetésével 1953 novemberében kezdte el és a megnövelt felszínű, nagyobb határfokú „ikresített” változatával szereztek tapasztalatokat, melyről csak később számoltak be. Palócz István és Sós József a készüléket szintén módosította, majd egy gyomorműtét utáni peritonitises, septicus, anuriás

beteg kezeléséről számolt be. Mándi István munkásságát Szegeden kezdte el, majd Debrecenben folytatta. Eszköze kör alakú, tengely körül forgatható keret, melyben a dializáló lemezzel zárt térben 350-400 ml vér áramlik. A készüléket villanymotor lassú forgásban tartja, mely 12 literes üvegcádba merül. Bartrina 8 óra alatt 2 liter vért (4x500 ml) tudott dializálni. Mándi István és Matolcsi Kálmán készülékével ugyanezen idő alatt (16x350ml) 5,6 liter vért filtrált és juttatott vissza a keringésbe. Tizenkét betegen végzett dialízis tapasztalatairól, illetve a „kezelés meggyorsítására irányuló törekvéseikről” 1954-ben az Orvosi Hetilapban (21:562-65) számoltak be. Ez a közlemény képezte az alapját annak, hogy Illés Tibor a Pécsi Egyetem I. sz. Sebészeti Klinikájának operátőre, aki betegét 1955. júniusában combcsont töréssel operálta, ami sikeres volt, de „hirtelen váratlan zavar következett a vese működésében”.Több napig tartó veseműködési zavar után Illés Tibor elhatározta, hogy a Debrecenben dolgozó Mándi Istvántól kér segítséget. A Klinika igazgatója Schmidt Lajos professzor összehívta konzilium is szükségesnek tartotta a művesekezelés végzését. Másnap bonyolult szervezés után repülőgéppel a művese készülék Mándi doktorral, valamint Jékel Pál technikussal megérkezett Pécsre és aznap éjszaka számos technikai akadály elhárítása után került sor a kezelésre. „Az emberi akarat és az orvosi hivatástudat diadala” a kezelés megszervezése és végzése zárja sorait Garami László a híradás közlője.

dr.Maretics Balázs, dr. Csiky Botond, Prof.dr.Karátson András

Összefoglaló irodalom : Karátson A. és mtsai.: A hazai hemodialízis kezdete a múlt század második felében. Hypertonia és Nephrologia 2018;22(5), 224-236